

SKUP 2002 – 10

Prosjekt: Bistandsgranskningen
Medarbeider: Kristin Hoffmann
Publikasjon: Nationen
Publisert: fra august 02
Medium: Avis
Tema:

INN H O L D

1	Når og hvordan arbeidet kom i gang	3
2	Utgangspunkter	4
3	Problemer og endringer underveis	4
4	Arbeidet.....	5
4.1	Tropeøy.....	7
4.2	Lønn og pensjon.....	8
4.3	Postjournaler	8
4.4	Myndighetene visste	9
4.5	1997	9
4.6	2001	10
4.7	Regnskap og advarsler	11
5	I Sri Lanka.....	11
5.1	Den administrerende direktøren	13
5.2	Arne Fjørtoft	13

5.3	Redd Barna	14
5.4	Ambassadøren.....	15
5.5	Fredsprosessen.....	15
5.6	Norad	17
5.7	Hemmelig	17
6	Forholdet til andre medier.....	18
7	Tiden det har tatt.....	18
7.1	Spesielle erfaringer	19
8	Hva vi har fortalt leserne	19
9	Konsekvenser	20
10	Vedlegg:	21

Bistandsgranskningen

Journalist: Kristin Hoffmann,

Tittel på prosjektet: Bistandsgranskningen

Hvor og når publisert: 46 artikler i Nationen siden 23.august 2002

Redaksjon/adresse: Nationens rogalandsredaksjon

Nygata 24, 4006 Stavanger.

Journalistens adresse og kontaktnummer:

Tlf 51 53 45 75

Faks 51 53 45 76

Mobil 909 54 729

kk

Manglende kontroll med norske bistandsmidler: En sak om hvordan Norad og Utenriksdepartementet i årevis har neglisjert kritikkverdige forhold i ideelle stiftelser, og fortsatt utbetalinger av millionbeløp.

En sak om den politiske elitens forhold til Worldview-gruppen, ledet av nordmannen og den tidligere Venstre-lederen Arne Fjørtoft. Om et verdensomspennende bistandsimperium, preget av administrativt rot, økonomisk vanstyre, og samrøre mellom u-hjelp og business.

1 Når og hvordan arbeidet kom i gang

Tidlig i august i fjor fikk Nationen tips om at politisk ledelse i Utenriksdepartementet skulle ha stoppet alle utbetalinger til bistandsorganisasjonen Worldview International og den norske menneskerettighetsorganisasjonen Worldview Rights. Det skulle foreligge mistanke om økonomiske uregelmessigheter i organisasjonene. Tipset sa at myndighetene hadde iverksatt granskning av forholdene.

Worldview International Foundation (WIF) er etablert og ledet av nordmannen og den tidligere Venstre-lederen Arne Fjørtoft, med hovedbase i Sri Lanka.

Organisasjonen har mottatt vel 100 millioner kroner av staten i løpet av de siste 10 årene. Stiftelsens formål er arbeid for menneskerettigheter og demokrati, fattigdomsbekjempelse og folkeopplysning i utviklingsland. Parolen er å være en stemme for de stemmeløse.

Den norske avleggeren, Worldview Rights (WVR), har fått 39 millioner kroner fra Utenriksdepartementet siden den ble etablert i 1996. Også denne arbeider med menneskerettigheter, demokrati og kulturforståelse som formålsparagraf. WVR har siden starten hatt en rekke framtrædende politikere i styre- og tillitsverv. Blant andre har statsminister Kjell Magne Bondevik og rådgiver i Utenriksdepartementet og sentral i fredsforhandlingene i Sri Lanka, Erik Solheim, vært styreledere. Tidligere bistandsminister Anne Kristine Sydnes og tidligere energiminister i Bondeviks første regjering, Marit Arnstad, er blant dagens styremedlemmer. Kristin Clemet (H) og Jan Egeland (Ap) har også sittet i styret.

2 *Utgangspunkter*

Nationen ville først og fremst finne ut om det var holdt i tipset:

Hadde utenriksminister Jan Petersen satt i gang granskning av forhold som omfattet hans regjeringssjef Kjell Magne Bondevik?

Var utbetalingene stoppet? Og sist men ikke minst: Hva handlet de ”økonomiske uregelmessighetene” om?

Avisa fikk også tips om at saksbehandlere i Utenriksdepartementet var lei av nærmest automatiske utbetalinger til organisasjoner med gode forbindelser til politisk ledelse, og at embetsverket ikke alltid fikk behandlet pengesøknader forskriftsmessig; At det foregikk en såkalt omvendt saksbehandling hvor toppen sa ja til søknader, og saksbehandlerne ekspederte. Myndighetenes forhold til WIF var blant dem det ble stilt spørsmål ved.

Kunne dette stemme? Hvilket forhold hadde de to stiftelsene til makteliten, og hvilke krav hadde norske myndigheter stilt for utbetalingene til de to?

3 *Problemer og endringer underveis*

Arbeidet, fra sensommeren 2002 og fram til i dag, har vært omfattende, tidkrevende, kronglete og er blitt vanskeliggjort av lukkede dører og systematisk hemmelighold fra så vel organisasjonene som myndighetenes side.

Først etter at Nationen har avdekket og gjort kjent sammenhenger og årsaksforhold, har Norad og Utenriksdepartementet medgitt og bekreftet opplysninger. Myndighetene har gjennomgående forsøkt å dempe og bagatellisere saken. Det samme har stiftelsene. Men det er ikke hverdagskost at årelange pengeutbetalinger blir stoppet umiddelbart, og at det settes i verk omfattende granskning av store mottakere av bistandsmidler - av frivillige organisasjoner som handler i det gode og bestes tjeneste.

Informasjonsstrategien til Norad og Utenriksdepartementet har fra starten vært å si minst mulig. Ofte har det gått dager, også uker, før vi har fått rene faktaopplysninger. Den politiske ledelsen har konsekvent nektet å svare på spørsmål i saken. Verken Kjell Magne Bondevik, utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson, Utenriksminister Jan Petersen, statssekretærene eller Norad-direktør Tove Strand har latt seg intervju om WIF.

Både Norad og UD har unntatt store mengder dokumenter fra offentlig innsyn. Vi har brukt mye tid på å klage på avslag, og varslet anke til sivilombudsmannen. En rekke klager på innsynsavslag har ført fram, og vist at det ikke fantes noen unntakshjemmel for brorparten av dokumentene som ble forsøkt holdt hemmelige. Arbeidet har vist oss at Norad praktiserer en omtrentlig omgang med offentlighetsloven. Fortsatt er flere viktige dokumenter i saken hemmeligstemplet. Ikke minst sluttrapportene fra de uavhengige granskerne.

Den internasjonale organisasjonen, ved Arne Fjørtoft, har ved flere anledninger truet journalist med søksmål, og at det ville gå ut over helsen hans dersom artikler ble trykket og forhold gjort kjent.

Generalsekretær Rune Hersvik i norske WVR har rettet beskyldninger mot journalist, om at denne skal ha bedrevet kriminelle arbeidsmetoder. Han har ved flere anledninger stilt spørsmål ved avisens og journalistens motiver for å interessere seg for saken. Overfor

journalist og avisas ledelse har Hersvik kommet med uttalelser som skulle så tvil om journalistens faglige integritet. Han har truet med søksmål, erstatningssak, PFU, og krevd dementier. Generalsekretæren har for øvrig ikke på noe tidspunkt og på eget initiativ gjort forsøk på å belyse saken.

I løpet av arbeidsprosessen har disse spørsmålene stått sentralt:

- 1) Hvordan er stiftelsen organisert, hvordan arbeider den, og er offentlige midler brukt som forutsatt?
- 2) Hvordan har myndighetene fulgt opp sitt ansvar for å kontrollere at midlene er blitt brukt som de var ment?
- 3) På hvilken måte har organisasjonen søkt om og blitt tildelt penger?
- 4) Hvilke aktører i maktapparatet har eller har hatt interesser i organisasjonen?

Problemstillingene har stått fast gjennom hele løpet. Vi valgte derimot tidlig å skifte hovedfokus, fra WVR til WIF, etter at kilder - også fra utlandet - kontaktet redaksjonen med flere argumenter for å se nærmere på akkurat denne. Tipsene dreide i hovedsak om økonomisk vanstyre gjennom en årrekke, og at organisasjonen ikke bruker Norad-midler på det de er ment. Kildene mente det var viktig at måten bistandsmidler ble bevilget på hadde offentlighetens interesse. Videre at en eventuell gjennomgang av organisasjonen ikke måtte ende opp som en nedlåst skrivebordsrapport, uten å få konsekvenser.

4 Arbeidet

Avisa iverksatte på dette grunnlag undersøkelser rettet mot Utenriksdepartementet. Ved hjelp av kilder fikk vi tilgang til interne dokumenter som bekreftet arbeidshypotesen: Et brev fra konsulentfirmaet Nordic Consulting Group (NCG), engasjert av Norad og UD, slo fast at det var grunn til å iverksette omfattende finansiell gjennomgang av WIF-gruppen. Videre at det på tidspunktet forelå «styrket mistanke om økonomiske uregelmessigheter.» NCG var engasjert for å gjennomgå pengebruken til både WIF og WVR. Konfrontert med dette, bekreftet departementet at det hadde stoppet alle videre utbetalinger til begge stiftelsene, og iverksatt granskning. Departementet tilbakeviste i andre medier samme dag som førte artikkel sto på trykk, at det skulle foreligge noen form for mistanker. Granskningen var heller ikke tuftet på annet enn ren og skjær rutine.

Nationens avsløringer har vist at ingen av delene stemmer.

Søk på hjemmesidene til organisasjonene gjorde det klart at en rekke framtrepende politikere satt i norske WVRs styre. Vi fant også at statsministeren hadde vært med. Som styreleder. Det samme hadde Erik Solheim, i dag i Utenriksdepartementet.

Leiv Lunde, dagens styreformann, var statssekretær i Bondevik I. Styreleder hadde også statssekretær i dag, Helge Ole Bergesen vært.

Bondevik hadde også opprettet et underbruk av WVR; PD Burma. I dette nettverket av parlamentarikere satt Bondevik I-regjeringens olje og energiminister, Marit Arnstad, som leder av sekretariatet.

Det var dermed ikke til å unngå å fortelle leserne i samme debutartikkel om rekken av sentrale politikere og tidligere statsråder som hadde vært eller var involvert i stiftelsen. Og særlig fordi den finansielle gjennomgangen også tar for seg perioden statsministeren satt som styreleder.

Det skulle derimot bli tungt å reise en politisk debatt om maktpersoner som går til og fra verv i frivillige organisasjoner som er avhengig av offentlig støtte. Vi fant at nærmest samtlige partier, med unntak av Fremskrittspartiet, hadde vært innom WVR. Som enekritiker uttalte Carl I. Hagen at praksisen virket høyst betenkelig. Jusprofessor Hans Petter Graver mente saken var problematisk og uheldig for den politiske tilliten, og særlig når regjeringen må foreta granskning av en stiftelse statsministeren selv har vært styreleder i.

Vi framholdt arbeidet med omfattende søk i departementets postlister. Vi bad om innsyn i en kø av pengesøknader og prosjektbeskrivelser fra WVR.

Her fant vi at BD-Burma, etablert av Bondevik, nylig hadde fått utbetalt en million kroner. Utbetalingen hadde skjedd til tross for pågående granskning, og i strid med departementets eget regelverk om stopp i utbetalinger mens granskning pågår.

Dette kunne vi slå fast fordi departementet nylig hadde beskrevet gjennomgangen som rutine, og at regelverket krever pengestopp under finansgjennomgang.

Ikke nok med det. Under den rutinemessige granskningen hadde WVR også fått tilsagn om ytterligere 80.000 kroner. Det framholdt i hvert fall generalsekretær Rune Hersvik som bevis på at alt var som det skulle.

Ny kontakt med myndighetene skapte forvirring i departementet. En hel dag ble brukt på å finne ut av utbetalingen på 80.000 kroner.

Til slutt kom pressetalsmann Karsten Klepsvik tilbake med svar: Dette var penger som WVR hadde bedt om og fått tilsagn om sammen med Amnesty International. Men, de skulle ikke inn på WVRs konto. Beløpet skulle Amnesty administrere.

Hadde Bondevik noe som helst med disse utbetalingene å gjøre? Og hvor mye penger hadde han totalt kanalisert inn i stiftelsen i perioden som statsminister?

Vi bad Utenriksdepartementet gi oss en oversikt over samtlige utbetalinger til WVR tilbake til 1996. Tallene viste at WVR hadde mottatt 18 millioner kroner under Bondevik I-regjeringen. I perioden Bondevik satt som styreleder i stiftelsen, fra 1996 og fram til høsten 1997, hadde WVR mottatt 10 millioner kroner.

Bondevik forholdt seg taus. Overfor Nationen ville han ikke kommentere WVR, den pågående granskningen eller betalingsstoppen.

Nationen ville vite hva stiftelsens generalsekretær selv kunne si om valg av medlemmer og ledere i styret. Var det en fordel å ha toppfolk med?

Han kunne ikke legge skjul på det, Rune Hersvik. Slike gav organisasjonen nødvendig tyngde og troverdighet. Han kunne heller ikke nekte for at toppolitikere dermed har en positiv betydning for pengesøknader.

Tråling av korrespondanse mellom departementet og WVR viste etter hvert at stiftelsen heller aldri tidligere hadde blitt sett nærmere i kortene, verken av eksterne finansanalytikere eller departementets egne saksbehandlere. Ikke en eneste gang siden starten i 1996 hadde Utenriksdepartementet fulgt opp WVRs pengebruk, eller stilt nærmere spørsmål ved den.

Det var betenkelig, syntes vi. Dette sto seg ikke til påstanden om at gjennomgangen var ren rutine. Det så heller ikke fint ut sammen med Karsten Klepsviks uttalelser om at stiftelsen ikke hadde gjort godt nok rede for hvordan midler var blitt brukt.

Hvor lenge hadde dette fått lov til å pågå?

Det som hadde blitt bagatellisert og framstilt som en hverdagslig gjennomgang av finansene, var i realiteten en helt unntaksvis og spesiell situasjon.

Statssekretær Vidar Helgesen i Utenriksdepartementet innrømmet i Nationen og TV2 at det hadde vært en ukultur for å få tilsagn om midler, også før søknader var formelt behandlet. Det hadde heller ikke vært gode nok rutinene for å rapportere om bruk av penger. Helgesen varslet at alt fra nå av skulle gjøres annerledes. Det skulle stilles strengere krav til samtlige mottakerorganisasjoner. Fremtredende politikere i styreverv skulle ikke ha noen som helst betydning for utbetalinger.

For granskningens del ble det presisert fra myndighetenes side at de to stiftelsene, WIF og WVR, var to adskilte størrelser. Gjennomgang av den ene hadde ikke sammenheng med valget om å granske den andre. Det hele var udramatisk og storm i et vannglass.

Norad sto alene for evaluering og ansvaret for WIF - og oppfølgingen når rapporten lå klar. Departementet, ved Jan Petersen, skulle kun håndterte WVR.

4.1 Tropeøy

Vi bad tidlig i arbeidsprosessen (august) om WVRs regnskap i Brønnøysundregisteret. I notene fant vi at WVR hadde verdier i form av kunst. Opplysningene gav ingen mening den gang og alene. De måtte sees i sammenheng med dokumenter vi fikk tilgang på flere måneder seinere, og med informasjon fra kilder vi etter hvert skulle få i Sri Lanka.

Det var først tre måned etter å ha leste regnskapet, i november, at vi plukket opp dokumentet som viste et eksempel på økonomisk kobling mellom WIF og den norske avleggeren, WVR. I dette gav Arne Fjørtoft skriftlig svar på spørsmål fra Norad.

Han skrev at et banklån hadde finansiert det såkalte Natur Cure Ltd. Lånet hadde sikkerhet i pant fra Wordview Rights.

På dette tidspunktet visste vi at WIF eier 30 prosent av aksjene i Nature Cure Ltd, og at prosjektet består av fast eiendom; en tropeøy utenfor sydkysten av Sri Lanka.

Nå visste vi også at det var WVR som hadde sikret prosjektet midler, ved å pantsette gaver fra kjente kunstnere - gitt til støtte for demokratiarbeid.

Vi ble nysgjerrige på planene for tropeøya, og om WVR var kjent med at lånet det sikret, skulle brukes på Nature Cure Ltd.

Alstå: Var dette bistand, og i tråd med formålsparagrafene og arbeidsparolen til de to stiftelsene?

Fra intervjuer i Sri Lanka visste vi at WIF hadde kjøpt tropeøya i kompaniskap med den norske reiseoperatøren Activmed.

Vi fikk kontakt med selskapet, som stolt la ut om forretningsideen den delte med bistandsorganisasjonen og Arne Fjørtoft; et helsehotell for turister.

”Vestlige turister vil jo gjerne ha litt komfort. Øya er en perle, den gir maksimal fred og ro”, uttalte Olav Karlstad i ActivMed.

Rune Hersvik i WVR bekreftet pantet da vi tok kontakt. Men han kunne ikke huske eller svare på om han var klar over hva lånet skulle brukes til. Han kunne heller ikke finne den skriftlige avtalen om lånets betingelser, og hva pantet skulle sikre. Han mente avtaleteksten måtte befinne seg i Sri Lanka. Han bekreftet at det var styret som hadde vedtatt å stille lånesikkerhet, og at det skjedde i 1996.

Vi visste på forhånd at det var Bondeviks tid som styreleder.

Bondevik ville ikke kommentere saken. Han viste til dem som driver WVR i dag. Vi ringte styret. Leder Leiv Lunde hadde ingenting å meddele avisa før han fikk tenkt seg om. Deretter ble han utilgjengelig.

Hersvik selv forsvarte moderorganisasjonens bruk av pengene på en tropeøy. ”Bedre med fast eiendom enn pengeautomater”, mente han.

Samtidig ringte Fjørtoft fra Colombo. Som betingelse for å uttale seg hadde Hersvik bedt om saken til gjennomlesing. Han hadde sendt artikkelen videre, i sin helhet, i e-post til Sri Lanka. Fjørtoft gav fra sin del av verden klar beskjed om at advokatene hans stod på døra dagen etter, om forholdet ble gjort kjent. Når han først var på tråden, kunne han likevel bekrefte så vel forretningside og framtidsplaner for tropeøy, som lånesikkerhet fra avleggeren i Norge.

Nature Cure Ltd. er bare en av bistandsorganisasjonens rent kommersielle engasjement. Det står i skarp kontrast til formålsparagrafen om arbeid for menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse og folkeopplysning. Eller å være ”en stemme for de stemmeløse.”

Advokatene har forresten enda ikke banket på.

4.2 Lønn og pensjon

Hva angår offentlige bistandsmidler, fant Nationen også kopling og flyt mellom de to. I nye svar fra Fjørtoft på Norad-spørsmål, bekreftet han at Rune Hersvik hadde mottatt fast lønn fra Sri Lanka. Videre at Norad-midler ble brukt til å betalt disse lønningene.

Hersvik, som aldri har hatt noen samarbeidsavtale med Norad, hadde også fått av Norad-midler til å dekke sin private pensjon.

Direktoratet for utviklingshjelp ville ikke svare Nationen på spørsmål om forholdet.

Direktoratet var lukket som et tilfluktsrom. Vi laget heller aldri en egen sak på bindingen, delvis fordi myndighetene nektet å tilføre opplysninger, bekrefte eller avkrefte, eller si om de var kjent med og hadde godtatt forholdet. Nationens kunnskap om flyten av bistandsmidler til lønn og pensjon mellom Norge og Sri Lanka, er fortsatt i avisas fyldige dokumentarkiv om bistandsgranskningen.

4.3 Postjournaler

I all hovedsak har systematiske søk i korrespondanse mellom organisasjonene og bistandsmyndighetene vært avgjørende kildemateriale. Nationen har gjennomgått flere hundre dokumenter, stort sett med vanskelig tilgjengelig materiale, og det meste på engelsk. Innholdet har vært tidkrevende å sette på plass, blant annet fordi Norad og departementet ikke har vist interesse for å oppklare sammenhenger eller bidra med kommentar og

informasjon. Et standardsvar har vært å vise til pågående granskning, og av den grunn ikke svare på spørsmål knyttet til saken.

Intervjuer med et utall åpne og anonyme kilder i inn- og utland har i hovedsak ført oss videre, eller tilbake til dokumenter vi fra før av ikke så mening i.

Bistandsgranskningen er i hovedsak utarbeidet ved hjelp av journalsøk. Innhold i dokumenter har ofte ikke gitt noen sammenheng før flere opplysninger i intervjuer har kommet til - kanskje uker eller måneder etter. Og vise versa. Saken har vært et puslespill med brikker strødd ut i tid og rom. Noen av brikkene har vært godt gjemt. Trolig har vi heller ikke funnet alle.

4.4 Myndighetene visste

Stadig flere ble kjent med Nationens graving i bistandsmidler knyttet til WIF og WVR.

Nå tok tidligere saksbehandlere i Utenriksdepartementet kontakt. En av dem hadde tilsvarende informasjonen som øvrige vi hadde lovet kildevern.

Beretningen gikk på at embetsverket hadde hatt et anstrengt forhold til WIF, i hovedsak fordi organisasjonen sendte pengesøknader til en rekke avdelinger i departementet. Ofte ble søknader om midler til ett og samme prosjektet behandlet av flere saksehandlere, og uten at saksbehandlerne selv var klar over det.

” En rekke i embetsverket reagerte på praksisen. Det utviklet seg en følelse av at organisasjonen på denne måten kunne utnytte systemet”, sa kilden på trykk.

Tips fra tidligere medarbeidere i Utenriksdepartementet satt oss også på sporet av hittil ukjente evalueringsrapporter om WIF. Rapportene var aldri før gjort kjent. Vi startet søket etter disse. Og fant.

Nationen fikk utlevert den siste, fra 2001, og et sammendrag av den første, fra 1997.

4.5 1997

I Utenriksdepartementets oppsummering av 1997-rapporten ble midler på avveie ikke nevnt med et ord. Imidlertid skulle overføringene fra nå av skje i form av rammeavtale med Norad, ikke over egen post på statsbudsjettet.

Opplysningene stemte godt overens med opplysninger fra en av de anonyme kildene våre. Denne mente at WIF hadde fått særbehandling i en årrekke i form av nettopp utbetalinger over statsbudsjettet.

Vi tok kontakt med Grete Faremo, tidligere bistandsminister. Hun husket at organisasjonen hadde fått helt spesiell oppmerksomhet, og at hun reagerte på den. Vi kontaktet også leder av Utenrikskomiteen, Haakon Blankenborg, som kunne bekrefte at ingen andre bistandsorganisasjoner hadde nytt godt av samme service. De spesielle utbetalingene hadde pågått i hele sju år, og uten å ha blitt underlagt kritisk gjennomgang og den faglige vurderingen både embetsverket og politikere så behov for.

Blankenborg bekreftet at WIFs prosjekter ikke var særlig konkrete, og at flere hadde reagert på manglende kontroll. Organisasjonens tilknytning til Norge mente Blankenborg var årsaken til de automatiske utbetalingene. Norad fortsatte ufortrødent utbetalingene, og har i snitt gitt organisasjonen 20 millioner kroner hvert år siden den gang.

Nationen oppsøkte lederen av granskningsteamet fra 1997. Vi kunne ikke nøye oss med departementets eget sammendrag av rapporten. Øyvind Jaer fra Asiakompetanse arbeidet i flere dager for på ny å sette seg inn i saken.

Så kunne han fortelle at WIF, allerede den gang han så organisasjonen i bøkene, ikke kunne redegjøre for bruk av bistandsmidler. 1997-rapporten slo fast at penger ikke hadde blitt benyttet som forutsatt. Den gjorde også rede for hvordan organisasjonen ”sparte” penger ved å produsere mindre fjernsynssendinger enn det den fikk betalt for. Jaer hadde reagert på at rapporten teamet laget ikke fikk noen oppmerksomhet da den ble lagt fram.

Parallelt jobbet Nationen med å få kontakt med mennesker fra Sri Lanka, bosatt i Norge. Dette gikk delvis ved hjelp av søk etter interesseorganisasjoner på nettsider, delvis fra tips om navn vi burde ta kontakt med.

Ingen av intervjuene med disse, personer bosatt fra Bergen i sør til Tromsø i nord, ble til saker på trykk. De ønsket ikke å stå fram, og vi kunne heller ikke - på tidspunktet - dokumentere påstandene.

Informasjonen gav derimot verdifull bakgrunn og bagasje i sekken til Sri Lanka-turen som skulle komme. Noen av kildene hadde hatt forbindelse med Arne Fjørtoft i Sri Lanka på 1970-og 80-tallet. De fortalte om konfliktfylte bistandsprosjekt, stridigheter mellom involverte, Fjørtofts nære bånd til makteliten, og den posisjonen han gradvis hadde bygget seg opp i landet.

De hadde liten tro på at Nationen ville finne noen i Colombo som våget eller ønsket å tale ufordelaktig om WIF-lederen. Det var både farlig og uklokt, mente kildene.

4.6 2001

Den siste analysen, fra 2001, inneholdt tilsvarende alvorlig kritikk. Vi brukte dager på å oversette rapporten, og sette oss inn i hvordan den beskrev organiseringen av WIF. Nordic Consulting Group, som også hadde stått for denne evalueringen, slo fast at organisasjonen ikke bare bestod av ren bistandsvirksomhet. Den hadde også et sett av underliggende, rent kommersielle bedrifter. WIF hadde opprettet et holdingselskap, flere datterselskap, it-bedrifter, og kjøpt aksjer i prosjekt som overhode ikke kunne knyttes til utviklingsarbeid - deriblant Nature Cure Ltd.

Nationen kunne slå fast at Arne Fjørtoft hadde interesser i de fleste bedriftene, enten som direktør eller president. Selskapene leverer tjenester til WIF, vanligvis uten konkurranse fra andre. Penger var også blitt overført til kommersielle selskap, uten sikring i noen lånekontrakt.

Regnskapene til holdingselskapet Worldview Global Media Ltd blir ført på en måte som ville vært ulovlig i Norge, men lar seg gjøre i Sri Lanka. De gir inntrykk av større enn reell egenkapital. (WIF eier 51 prosent av aksjene i Worldview Global Media Ltd)

Rapporten anbefalte å kreve en rekke endringer i organisasjonen. Blant annet at den kvittet seg med aksjer i virksomheter som ikke handlet om utviklingsarbeid. Fjørtofts mange hatter var også egnet til å ta oppmerksomheten bort fra bistandsarbeidet, slo 2001-konklusjonene fast.

Nationen har dokumentert at ingen av ankepunktene er fulgt opp. Stiftelsen er i dag som den var den gang. WIF er et bistandsimperium, bygd opp av norske bistandsmidler.

Nationen ba i starten av arbeidsprosessen om en oversikt over utbetalinger til stiftelsen de siste årene. Denne viste at Norad - etter å ha blitt gjort kjent med 2001-rapporten - utbetalte ytterligere 10 millioner kroner til WIF. Vi gjorde et utall forsøk på få Fjørtoft i tale om kritikken i de to rapportene. Han svarte verken på telefon eller e-post. Lørdag 14. september trykket avisa et helsides svar fra Fjørtoft.

4.7 Regnskap og advarsler

Journalsøk hadde gitt avkastning så langt. Vi fulgte postgangen nøye, og fant nok et brev fra Nordic Consulting Group til Norad. Med dette kunne vi avdekke at regnskapet granskerne hadde bedt om fra organisasjonen, ikke var godkjent. Stiftelsen var ikke i stand til å legge fram revisorbekreftede tall.

Med NCG-brevet kunne vi også fortelle leserne at Norad nå ble advart mot å yte nye utbetalinger. WIFs prosjektforslag var alt for generelle til å gi noen forståelse av aktivitetene. Flere forslag var bare gjentakelser av søknad om tilskudd til prosjekt som tidligere er blitt presentert som engangstiltak. Det fantes heller ingen dokumentasjon på prosjektenes virkning på fattigfolks virkelige liv.

Vi viste at et godkjent regnskap fra WIFs side ville være av avgjørende betydning for granskningen.

Gjennom hele arbeidsprosessen har Nationen derfor opprettholdt press på Norad, med jevnlig telefoner til avdelingsdirektør Else Berit Eikeland.

Vel en måned etter NCGs advarsler hadde direktoratet fortsatt ikke mottatt et godkjent regnskap. (12. november). Nationen laget da en ny sak om tall som ikke fikk bestått. På spørsmål om et ufullstendig regnskap ikke i seg selv er informasjon som kan påvirke granskningen, svarte Eikeland at ”selvsagt kan manglende opplysninger få konsekvenser for rapporten”

Norad var på tidspunktet likevel innstilt på vente videre, og få mer informasjon fra Sri Lanka. – Selv etter flere purringer har ikke WIF levert det den er bedt om.

Hvordan har Norad fortløpende hatt kontroll med organisasjonens pengebruk, undret vi? ”I form av årlige, reviderte regnskap. Men slike revisorerklæringer er basert på tillit,” svarte Eikeland.

Vi har opprettholdt fokus på regnskapet, og avdekket at WIF aldri har maktet å levere godkjente tall. NCG-rapporten, som har vært klar siden før jul, er bygget på regnskap fra organisasjonen som Norad ikke har gått god for. Det måtte Eikeland bekrefte, da Nationen spurte om tallenes tilstand etter at NCG hadde sluttført sitt arbeid.

5 I Sri Lanka

Vi måtte til Sri Lanka for å få mer. Vi ville se organisasjonens virke med egne øyne, og konfrontere Arne Fjørtoft med det vi visste. Det var ikke like enkelt å kommunisere med ham på telefon. Etter ubehagelige spørsmål, ble linja død.

E-poster kom bare kanskje fram. De ble i hvert fall ikke alltid besvart.

Vi startet forarbeidet. Via Fredskorpset.

Fredskorpset er et av Utenriksdepartementets forvaltningsorgan, og inngår samarbeid med ulike organisasjoner ved å tilrettelegge for utveksling av medarbeidere. Fredskorpset finansierer blant annet reise, opphold og bolig - i dette tilfellet for folk med kompetanse i radio- og fjernsynsarbeid.

Fra Fredskorpsets nettsider visste vi at nordmenn var utplassert for arbeid i WIFs selskap for fjernsynsproduksjon. De var profesjonelle mediefolk, blant annet med bakgrunn fra NRK.

Vi kontaktet dem på e-postadressene på nettet.

Journalistene kunne ikke bare formidle kontaktene vi var ute etter, men også fortelle sin egen historie på spørsmål fra Nationen: De hadde stått uten oppfølging og arbeidsoppgaver i over en tredjedel av tiden hos Fjørtoft.

Dette var sløsing med ressurser, syntes de.

Flere av dem hadde klaget på de utilfredsstillende forholdene til Norad og Fredskorpset sentralt. Det hadde ikke endret situasjonen. Nå var de lei av den manglende oppfølgingen. Aller helst ville de bli i Sri Lanka ut året. Om tingene ikke ble endret, vurderte de å bryte ut. Nationen kontaktet Fredskorpset i Norge. Vi ville vite hvor mye penger som hittil var blitt brukt på utplasseringen. Vi ønsket også informasjon om samarbeidsavtalen Fredskorpset hadde inngått med WIF. Programansvarlig Stefan Midteide gav oss både avtale og tall, men ville foreløpig ikke betro kjennskap til noen misnøye.

Over 2 millioner kroner var allerede brukt på samarbeidet med WIF, viste oversikten vi fikk. Videre var det WIF selv, og dens norske WVR, som hadde tatt initiativ til å få samarbeidet i stand.

Vi holdt løpende kontakt med mediefolkene i Sri Lanka. Vi fikk vite at Fredskorpset hadde sendt brev til WIF og WVRs ledelse. Brevet tok opp mediefolkenes innvendinger mot arbeidssituasjonen, og bad om en forklaring på om forhold hadde endret seg siden avtalen ble undertegnet.

Nok en gang kontaktet vi Midteide, og viste nå til brevet han selv hadde sendt.

Joda. Han var kjent med at journalistene ikke mente å ha fått utrettet noe siden de ankom for fire måneder siden.

Før vi dro, trykket avisa saken om forholdene til de utplasserte.

26. september 2002 var journalist og fotograf Mariann Tvette på plass i Colombo.

På forhånd hadde vi gjort en rekke forsøk på å avtale møte med generalsekretæren, eller noen som kunne uttale seg på vegne av WIF. Det lot seg ikke gjøre. I stedet fikk vi skriftlig beskjed på e-post om å holde oss unna. Advarselen kom fra nordmannen og visepresident Otto Evjenth i WIFs holdingselskap Worldview Golbal Media Ltd.

Han gav beskjed på Arne Fjørtofts vegne. Selv kunne Evjenth heller ikke ta imot.

Bistandsorganisasjonen, bygget opp og drevet på norske skattekroner, var lukket som forseglet hermetikk. Den ønsket verken innsyn, eller fortelle om og markedsføre seg selv.

Kanalen via Fredskorpset skulle bli verdifull. Ikke før vi var innkvartert på hotellet i sentrum av hovedstaden, ble VI oppsøkt av en rekke kilder som ba om å få fortelle oss hva de visste. Samtlige Nationen selv tok kontakt med, var også orientert om avisas arbeid. De ville kaste lys over saken.

Kildene var ansatt eller tidligere ansatte i organisasjonen. De var også tidligere og nåværende ledere av de kommersielle bedriftene i WIF-gruppen. Flere av dem fortalte - uavhengig av hverandre - at Arne Fjørtoft hadde forsøkt å forhindre dem fra å la seg intervju av Nationen. Samtlige, i alt åtte uavhengige kilder, berettet om økonomisk vanstyre, fravær av regnskapsrutiner, og ingen kontroll eller oppfølging fra Norad.

De fortalte også at årlige revisorrapporter til Norad fra WIF ikke reelt viste hva midlene ble brukt til. Ifølge kildene eksisterte det bare en konto i organisasjonen. Her ble alle inntektene blandet, for så å gå ut igjen. Det var simpelthen umulig å følge hva bistandspengene fra Norge faktisk gikk med til.

5.1 Den administrerende direktøren

En rekke av de lokale kildene var blitt oppsagt fra WIF, og mente det hadde skjedd etter å ha fortalt om forholdene til teamet fra Nordic Consulting Group.

Flere fryktet represalier om de ble brukt åpent i avisa. To av kildene mente å ha blitt trakassert og forfulgt, fordi de satt på dokumentasjon og hadde informert om ufordelaktige forhold. Jungeltrommene om Nationens ankomst og research i Colombo hadde runget. Lyden rakk helt til Europa. Tredje dagen tok den tidligere administrerende direktøren i organisasjonen kontakt med oss på telefon fra Nederland. Raymond Chevalier fortalte at han hadde alarmert WIFs styre om at bistandsmidler regelrett ble misbrukt. Han hevdet å ha vært vitne til at enkeltpersoner i toppen av organisasjonshierarkiet puttet penger i egen lomme, og at prosjektmidler ble tilført kommersielle selskap knyttet til bistandsvirksomheten. Dette hadde han informert sjefen sjøl om, men uten å få respons. Den tidligere topplederen ville stå fram i Nationen, og gjenta de alvorlige anklagene han også hadde informert Norad om.

Avisa kunne trykke påstandene, blant annet fordi vi fikk dokumenter som bekreftet at direktøren ble sparket av Arne Fjørtoft, bare måneder etter ansettelsen. De bekreftet også at han mistet jobben fordi han informerte WIF-styret om forhold som kunne skade organisasjonen. Videre at Fjørtoft syntes direktøren hadde gått til utenforstående (Norad, via styret) med det han mente var interne opplysninger. Dokumentene sa også at Norad, basert på de alvorlige anklagene, hadde besluttet å påta seg lederansvar for den pågående revisjonen.

For å kryssjekke direktørens historie, tok vi også kontakt med WIFs formann i styret, Marc Dullaert. Dullaert kunne bekrefte sammenhengen.

Raymond Chevaliers ansettelsespapir og oppsigelse fikk Nationen under intervjuer med kilder i Colombo. Av disse fikk vi også Norad-brev til WIF-styret, hvor direktoratet omtaler de alvorlige anklagene. Dette dokumentet hadde vi tidligere fått avslag på begjæringen om innsyn i.

Ved å oppsøke direkte involverte, hadde vi nå avdekket noe av bakgrunnen for Norads avgjørelse om å iverksette granskning. Vi hadde også funnet at Norad korresponderte med organisasjonens styre om mistanker om misbruk av bistandsmidler.

5.2 Arne Fjørtoft

Vi besøkte to av WIFs kommersielle bedrifter i Colombo. Pan Lanka Ltd viste seg å nylig være overtatt av familiemedlemmer av WIFs økonomidirektør. Selskapet ble i sin tid etablert, og er blitt holdt i live ved hjelp av Norad-midler. I seinere korrespondanse skulle vi finne at WIFs økonomidirektør plutselig ble fratatt ansvaret for å signere sjekker på vegne av organisasjonen.

I lokalene til Media Solution Ltd fant vi en It-bedrift med vel hundre ansatte. Vi intervjuet direktøren, som bekreftet at bistandsorganisasjonen var blant kundene.

Vi valgte selvsagt, og til tross for advarslene, å oppsøke organisasjonens nye bygning i utkanten av hovedstaden Colombo. Arne Fjørtoft tok likevel imot. Han var kjent med at Nationen hadde pratet med en rekke av dem han på forhånd hadde oppfordret til ikke å la seg intervju. Generalsekretæren mente informasjonen fra den tidligere administrerende direktøren hadde utløst Norad-granskningen. Ja. Fjørtoft hadde sagt ham opp fordi han spredte ”interne opplysninger.”

Vi konfronterte Fjørtoft med direktørens anklager. Han ville ikke gå nærmere inn på forholdet, og forklarte mye av ståheien ved å ha tro på en konspirasjon, og forsøk fra utenforstående på å ødelegge eller overta hans livsverk. Han begrunnet ikke angsten noe nærmere, eller hvem dette i så fall dreiet seg om. Han gav heller ikke uttrykk for å forstå kritikken i verken pågående eller tidligere evalueringer. Han vendte ryggen til det Nationen allerede hadde gjort kjent.

Under intervjuet bad vi Fjørtoft gjøre rede for hvordan organisasjonen og selskapene er organisert, og om det er gjort endringer siden 2001-rapporten. Han bekreftet at alt var som før.

Fjørtoft ville låne oss privatsjåføren sin, som kunne ta oss med til Paradise Farm, en plantasje i Sri Lankas innlandsjungel. Etter søk på Paradise Farms hjemmesider, visste vi hva eiendomsprosjektet i hvert fall tilbyr turister: Spa, helse og oppholdt for luksus og velvære i tropiske omgivelser. Fjørtoft bekreftet at bistandsorganisasjonen fortsatt eier 10 prosent av aksjene i prosjektet.

I en feature fra Sri Lanka gjorde Nationen, i grafikk og bilder, rede for den innfløkte selskapsstrukturen bistandsorganisasjonen fortsatt består av.

Ved hjelp av kontaktene vi hadde etablert, fikk vi også øvrige dokumenter som norske myndigheter hemmeligholdt. Ved hjelp av disse kunne vi i saken ”Broket bistandsbusiness” avdekke at det pågikk hardt arbeid i kulissene for å gjenvinne Norad tillit. WIFs øverste ledelse, deriblant presidenten, hadde nedsatt en krisekomite. Arbeidet til komiteen ble støttet av flere maktpersoner i Sri Lanka. Dokumentene bekreftet også at nye personer hadde fått ansvar for å signere sjekker og finansielle dokumenter på vegne av organisasjonen. ” Selv om vi er overbevist om at ingen av dem som er skiftet ut (deriblant økonomidirektøren. Red. anm) har gjort noe som helst for their personal benefit, ” skrev presidenten til Norad.

5.3 Redd Barna

I løpet av de ni dagene i Colombo oppsøkte vi også øvrige i organisasjonens lokalmiljø, deriblant Norges stedlige representant i Redd Barna. Vi hadde på forhånd avtalt møte via e-post med Markus Aksland. Han viste oss de delene av Redd Barna-arkivene som handlet om bistandssamarbeid med WIF.

Her fant vi at WIFs selskap for fjernsynsproduksjon, YA TV, hadde forsøkt å ta seg dobbelt betalt av Redd Barna for et samarbeidsprosjekt.(å lage fjernsynssendinger om barns rettigheter)

Vi konfronterte opplysningene med fjernsynsselskapets direktør samme dag. Først nektet han for at dette kunne stemme. Etter litt mer press svarte han, indignert:

” Greit. Men vi skammer oss ikke over å tjene penger.”

Ikke?

” Nei. Vi har lønnsutgifter og skal betale skatt. **Vi driver ikke veldedighet.**”

Fjernsynsselskapet er i 2001-rapporten fra NCG den eneste av WIFs virksomheter som ikke blir kategorisert som kommersielt.

5.4 Ambassadøren

Vi gjorde to intervjuer med Norges ambassadør i Sri Lanka, Jon Westborg. Han ønsket ikke å uttale seg om WIF ved første møte, men ville ha oss tilbake før vi dro. Og vi kom igjen. I håp om kjøtt på beinet, slik avtalen var etter at han bare hadde fått tenkt seg om. Westborg spurte hva vi visste. Hvem Nationen hadde pratet med. Så kunne han bekrefte at ambassaden, teoretisk sett, kunne få oppgaven med å følge opp innholdet i granskningsrapporten overfor organisasjonen. Hvis det ble behov.

Nå hadde vi grunn til å spørre om Westborgs forhold til Fjørtoft. Var ambassadøren i Fjørtofts omfattende kontaktnett?

Westborg svarte at han er en personlig venn av WIF-lederen.

Han sa derimot ingenting om at hans ektefelles selskap, Westborg Consult, hadde designet og implementert et dataprogram i organisasjonen. Koblingen ble vi først klar over da vi kom hjem. Kilder i Colombo hadde da sendt oss WIF-artikler fra srilankesiske aviser. Blant disse handlet flere om Westborg Consult. Selskapet hadde designet software og lært opp WIF-ansatte i bruk av et datasystem.

En telefon til Trine Storesund Westborg (ektefellen) gjorde saken enda mer pikant:

Programvaren hun hadde laget for WIF var et regnskapssystem som skulle gi organisasjonen bedre kontroll med Norad-midler. Vi tok ny kontakt med ambassadøren, på telefon fra Norge. Han så ikke at klientforholdet mellom hans kone, og stiftelsen hans egen arbeidsgiver gransket, var problematisk.

I Oslo bad vi Utenriksdepartementet vurderte forholdet. Det fant, ikke overraskende, at det ikke innebar habilitetsproblemer.

Nationen påpeket bindingen mellom både ambassadøren og Fjørtoft, samt klientforholdet mellom WIF og Westborg Consult. Forholdene stadfestet nok en relasjon mellom involverte aktører, og hadde nyhetsverdi.

5.5 Fredsprosessen

Et nytt brev dukket opp i postlistene til Utenriksdepartementet. Vi søkte om innsyn, men fikk avslag. Avsenderens navn var ført opp i journalen, og WIF var stikkord for hva det handlet om. I søk på nettet fant vi at vedkommende var Sri Lankas informasjonsminister. Vi visste altså at et regjeringsmedlem i landet hadde kontakten norske myndigheter om organisasjonen til Arne Fjørtoft. Vi visste også at myndighetene ville holde innholdet hemmelig.

Igjen kontaktet vi kildene våre i Colombo. De fortalte at informasjonsministeren var i Fjørtofts kontaktnett, og at han nylig hadde deltatt på et seminar i WIF-bygningen. Seminaret var blitt omtalt i lokale aviser. Etter nye søk på nettet fant vi artiklene de viste til. Seminaret handlet om journalistikk. Informasjonsministeren hadde talt varmt for ytringsfrihet og journalistikkens rolle for et levende og åpent demokrati.

Vi gikk i nye ”forhandlinger” med Utenriksdepartementet om innsyn. Beskjeden var at avslaget ble gitt fordi ministeren selv hadde stemplet brevet konfidensielt, men at ingenting

ved selve innholdet var av en slik art at det kunne unntas fra offentlig innsyn. Derfor var også avslaget hjemlet med den paragrafen som sier at et dokument, hvis det ble kjent, ville kunne skade rikets sikkerhet, landets forsvar eller forhold til fremmede makter eller organisasjoner.

Nationen påklaget innsynsvedtaket, og gjorde leserne kjent med den hemmelig ministerkontakten om organisasjonen som blir gransket. Dagen etter at saken sto på trykk tok Utenriksdepartementet selv kontakt med avisa. Vi skulle få brevet, likevel.

Informasjonsminister Bakeer Markar stilet henvendelsen direkte til Hilde Frafjord Johnson. Nationen kunne offentliggjøre at han fryktet for selve fredsprosessen hvis myndighetene opprettholder utbetalingsstopp overfor WIF.

Vi visste at Jon Wesborg, statssekretær Vidar Helgesen og rådgiver Erik Solheim i Utenriksdepartementet har vært Norges sentrale under fredsforhandlingene mellom de tamilske tigrene og regjeringen i Sri Lanka. Vi visste også at fredsforhandlingene har pågått i den perioden organisasjonen blir gransket.

Brevet vi omsider fikk innsyn i, viste at maktpersoner i landets øverste ledelse har brukt selve fredsprosessen som argument for at norske myndigheter skal gjenoppta utbetalinger til Arne Fjørtoft.

I forkant av Sri Lanka-turen hadde vi kontaktet Erik Solheim for å få vite hvilket forhold han hadde til WIF. Solheim hadde bodd privat hos Arne Fjørtoft i Colombo da han skrev bok. Søk i Aftenpostens arkiv fortalte at Solheim også hadde spilt på Fjørtofts kontakter, nettopp i fredssammenheng. Solheims forhold til Fjørtoft hadde vi allerede orientert leserne om i featuren fra Sri Lanka.

Det var naturlig å spørre Utenriksdepartementet om henvendelsen fra ministeren får betydning for norske myndigheters videre forhold til organisasjonen. Det ville departementet ikke svare på.

På samme måte, ved å klage på avslag om innsyn, fikk Nationen tilgang på nok en støtteerklæring fra landet. Denne gang i Norad-journalen. Vi kunne trykke at presidenten i bistandsorganisasjonen, som også er et medlem av parlamentet, frykter tiden renner ut. At konsekvensene av pengestopp kan bli en granskningsrapport med bare historisk interesse, fordi framtiden for den over 20 år gamle organisasjonen som Norad har finansiert, kan ha gått tapt. I brevet skriver også han at personer med ansvar for den finansielle styringen i WIF nå er fratatt økonomisk ansvar, og skiftet ut med nye.

Ved å be om innsyn i all korrespondanse har Nationen, først måneder etter research i Sri Lanka, funnet dokumentasjon på flere av de lokale kildene sine påstander.

Dette var en av dem: ”Det finnes bare en konto som alle inntekter kommer inn og går ut fra, ingen egen konto for Norad-midler”

I et brev fra Fjørtoft, hvor han i hovedsak ber om midler til å lønne ansatte, argumenterer han med at:

” Det er nå opprettet en egen konto for Norad-midler”.

5.6 Norad

Hvem kontrollerer Norad? Riksrevisjonen.

Vi måtte undersøke om den hadde gjort seg spesielle erfaringer med Direktoratet for utviklingshjelp sine rutiner for å følge med på arbeidsmetoder og pengebruk til frivillige organisasjoner. En telefon til kontrollorganet bekreftet mistanken vår. Opplysningene var sammenfallende med ansatte i WIFs beretninger om fravær av oppfølging fra nettopp dem pengene kom fra.

Det viste seg at Norad hadde betalt ut millioner av bistandsmidler uten noen formelle avtaler om bruk, og stikk i strid med sitt eget regelverk. Funnene vurderte Riksrevisjonene som viktige og av prinsipiell betydning. Riksrevisjonen sto for øyeblikket på tampen til å sende den knusende rapporten til Stortinget. I denne sto det å lese at Norad ikke hadde fastsatt rutiner for forvaltning av bistandsmidler til frivillige organisasjoner. Riksrevisjonen hadde oppdaget de alvorlige manglene i Norad-systemet ved å se nærmere på hvordan to tilfeldige organisasjoner hadde fått midler, Atlandsalliansen og Bistandsnemnda.

Opplysningene gikk selvsagt på tvers av avdelingsdirektør Else Berit Eikeland's repetisjon til det kjedsommelige av samme frase på WIF-spørsmål fra Nationen:

”Gode rutiner for evaluering, oppfølging og rapportering ligger til grunn for all tildeling av bistandsmidler”.

Nationen offentliggjorde Riksrevisjonens rapport.

Departementet måtte medgi regelbrudd i Norad.

5.7 Hemmelig

Vi har utrettelig stått på Norad og departementet. Mandag 16. desember kunne Nationen trykke at WIF-rapporten endelig var klar.

Resultatene for norske WVR skulle fortsatt la vente på seg. I Stortingets spørretime hadde Hilde Frafjord Johnsen tidligere i høst begrunnet overtiden med at begge stiftelsene ikke hadde svart på viktige spørsmål, selv etter flere purringer. Da Nationen startet oppfølgingen av bistandsgranskningen, skulle begge rapportene foreligge i god tid før jul.

Hver eneste dag, nær uten unntak, har Nationen kontaktet pressetalsmann Karsten Klepsvik for å få ut WVR-rapporten i det den var ferdig. Informasjonssjef Jon Mørland på bistandssiden av departementet har også måttet svare på en rekke telefoner.

Politisk ledelse skal avgjøre om og eventuelt når publikum kan få vite hvordan norske bistandsmidler er blitt brukt.

Storingsrepresentant Knut Storberget (Ap) reagerte på framgangsmåten. Han hadde vanskelig for å se noen grunn til å unnta rapporten fra offentlig innsyn, nå som den var klar.

En evaluering laget av eksterne finansanalytikere står på egne bein.

”I nettopp saker som denne må myndighetene praktisere mer offentlighet”, mente han.

Det er heller ikke lenger Norads Else Berit Eikeland som bestemmer. Eller Tove Strand. Direktoratet ble umiddelbart fratatt ansvaret for å håndtere de endelige WIF-svarene, og fikk instruks av departementet om å unnta rapporten for offentlig innsyn.

Første uka i januar ble WVR-rapporten sendt fra NCG til Utenriksminister Jan Petersen. Også denne er per dags dato hemmeligstemplet.

6 Forholdet til andre medier

Nationen har jobbet alene med å følge bistandsgranskningen, men fikk følge av TV2, Stavanger Aftenblad og VG da vi først gjorde det kjent at WVR var under granskning, og at statsministeren hadde vært styreleder i sistnevnte.

Vi har ofte undret oss over taushet i øvrig norsk presse. Ikke en eneste av sakene i artikkelserien er eksempelvis blitt sitert med en notis i NTB.

Vi har ufortrødent jobbet videre, med tro på at forholdene har fortjent oppmerksomhet. Uten drahjelp og interesse fra andre, har det likevel vært tungt for Nationen å alene oppnå reaksjoner. De har kommet, likevel, med krav fra Stortinget om politisk behandling av saken.

Åslaug Haga venter fortsatt på svar fra bistandsministeren om hvordan myndighetene vil følge opp avisas avsløringer.

Like oppunder jul ringte mobiltelefonen. Det var Carl I. Hagen. Stortingets kontroll og konstitusjonskomite hadde enstemmig vedtatt å be Utenriksdepartementet oversende de to rapportene. Han syntes Nationen burde vite.

Vi kontaktet Riksrevisjonen på ny. Også denne hadde bedt om å bli underrettet om innholdet i rapportene. Riksrevisjonen varslet at dens oppgave vil være å følge opp hvilke konsekvenser rapportene får, og hvilket forhold myndighetene inntar overfor organisasjonene i framtiden.

7 Tiden det har tatt

Vi hadde aldri drømt om, i august, at saken ville rulle og gå ut året. Til tider har det vært en svært tung jobb å håndtere, alene som journalist på et lokalkontor. Hadde vi på forhånd sett og forberedt løpet inn i 2003, ville trolig flere enn en medarbeider blitt satt til å grave.

Det har vært spesielt frustrerende at ikke flere journalister, et lite team, har vært orientert og hatt styr på sakskomplekset fra starten. Flere hoder sammen kunne nok gitt enda bedre funn. Det har likevel vært et stort løft for Nationen å avse en medarbeider på ett og samme prosjekt i så lang tid. Ledelsen har spandert vikar, for å frigjøre journalisten fra daglige og løpende oppgaver.

Journalisten har måttet stole på egne vurderinger, og blitt hjemsøkt av så vel tvil som tro underveis. God hjelp har vært å hente blant kolleger til søk i journaler og oppfølging under fravær. Om et par enkeltsaker har flere samarbeidet. Thomas Vermes, Hans Baardsgard og Haakon Barstad har alle bidratt. Det var også Thomas Vermes som fikk ut, leste, oversatte og gjorde kjent rapporten fra 2001. Han gjorde også kjent NRK-journalist Tømm Kristiansen sitt nære forhold til sakens hovedperson, og at Kristiansen har fått Norad-penger til å lage fjernsynshyllest av sin gode venn, Fjørtoft.

I tiden tett opp under avreise og fram til jul tok forarbeid og seinere systematisering av informasjon krevd hver eneste arbeidsdag, og store deler av fritid.

I de mest intense periodene har WIF-saken nærmest vært en livsstil, et døgnkontinuerlig tanke- og grublearbeid.

Bistandsgranskningen har krevd ekstraordinær innsats av journalist og avis, og ikke bare rammet helsa til Arne Fjørtoft. Å spa møkk i motvind er en grei beskrivelse av hvordan undertegnede tidvis har opplevd prosessen.

Avisas ledelse har til enhver tid støttet og stått bak. Nyhetsredaktør Tove Lie har vært avgjørende å ha i andre enden av tråden. Hun har bidratt sterkt til arbeidets framdrift. Hun har hatt ideer til nye saker, og stadig sett mulige og spennende vinklinger.

7.1 Spesielle erfaringer

Nationen har møtt fleste lukkede dører i arbeidet med å følge bistandsgranskningen. Spesielt har myndighetene lagt lokk på informasjon. Måten Nationen er blitt møtt på av så vel direktorat som departement, har likevel hatt en utvikling. Jo mer vi visste, jo mer meddelsom har myndighetspersoner blitt.

Derimot har vi ikke alltid fått ”lov” til å bruke opplysninger myndighetspersoner har lagt til. Det har vært en spesiell erfaring å ta stilling til dilemmaet om å få - eller la være å få - ubrukelig informasjon. Spesielt når den er betydningsfull.

Nationen har valgt å takke ja til opplysninger off record, selv om de ikke har gjort nytte på trykk. Argumentet har vært betydningen av all bakgrunnsinformasjon, og at kunnskapen kanskje en dag kan få verdi. Saken har i natur vært et ”puslespill,” med brikker som langsomt har gitt mening og falt på plass.

8 *Hva vi har fortalt leserne*

Nationen har i artikkelserien påvist omfattende konflikter og dårlig finansiell styring i bistandsorganisasjonen WIF. Avis har avdekket at myndighetene ved flere anledninger og over tid har mottatt dokumentasjon om alvorlige og kritikkverdige forhold, men uten at det har fått økonomiske konsekvenser for organisasjonen. Verken de som har bevilget pengene, eller de som har tatt imot, har gjort jobben sin.

Myndighetene var informert om og hadde mottatt informasjon om misbruk av offentlige midler fra blant annet WIFs eget arbeidende styre, samt stiftelsens tidligere administrerende direktør. Per dags dato har organisasjonen ikke levert et godkjent regnskap.

Stiftelsen har ikke fulgt opp noen av anbefalingene om endringer i organisasjonsstrukturen. WIF er en miks av ren kommersiell virksomhet og ideelt arbeid. Den har brukt ressurser på oppkjøp av aksjer i prosjekt som ikke er sammenfallende med utviklingsarbeid. Norad mangler rutiner for å forvalte og følge opp bruken av bistandsmidler som blir utbetalt til frivillige organisasjoner.

Framtredende politikere i Arne Fjørtofts kontaktnett har oppfordret norske myndigheter til å opprettholde det økonomisk samarbeid med organisasjonen. Hvis ikke kan fredsprosessen, hvor Norge har spilt en avgjørende tredjepart, bli rammet - er det hevdet. Norges aktive aktører i fredsforhandlingene har personlige bindinger til Fjørtoft.

Norske Worldview Rights har siden starten i 1996 mottatt midler uten noen form for ettersyn eller kontroll fra myndighetene side. Organisasjonen har i alle disse årene hatt tidligere statssekretærer eller profilerte politikere som styreledere og/eller styremedlemmer. Departementet brøt sitt eget regelverk da det utbetalte en million kroner til underbruket PD Burma etter at granskningen var satt i gang. Det var statsministeren selv som opprettet PD Burma.

WIF og WVR har økonomiske og administrative bindinger. Myndighetene har i sluttfasen av bistandsgranskningen valgt å behandle de to rapportene under ett.

9 Konsekvenser

Nasjonen har holdt oppmerksomheten på finansiell gjennomgang av to bistandsorganisasjoner fra begynnelse til slutt. Nationen har vist flere eksempler på rådende kultur i WIF, og norske maktpersoners tilknytning til denne - blant annet via dens norske avlegger, Worldview Rights.

Avisas kontinuerlige oppfølging og søkelys har sikret at resultatene av granskningen vil bli behandlet av Stortingets kontroll og konstitusjonskomite.

Storingsrepresentant Åslag Haga (Sp) har krevd og fått løfter fra bistandsministeren om svar på hvordan myndighetene i fremtiden vil forholde seg til kritikken som er avdekket. Haga mener forholdene Nationen har gjort kjent, må få konsekvenser.

Det får ikke bare bli opp til regjeringen å vurdere stiftelsenes pengebruk og rapporteringsrutiner, som tidligere. Det får heller ikke bli opp til Utenriksdepartementet alene å vurdere utbetalinger og forvaltningsskikk av bistandsmidler - og sitt eget forhold til de aktuelle frivillige organisasjonene.

Nasjonen har nok en gang klaget på avslag om innsyn. Avisa vil følge saken til endes. Spesielt vil vår oppmerksomhet være rette mot hvilke konsekvenser resultatene får for organisasjonene. Men også hva manglende rapportering og svak redegjørelse for bruk av offentlige midler får for alle involverte, det være seg Kjell Magne Bondevik, nåværende og tidligere statssekretærer, politikere og kjentfolk i WVR. Og ikke minst bistandsmyndighetene selv.

Rapportene om WIF og WVRs pengebruk er hemmeligstemplet, enn så lenge. Ingen kjenner utfallet. Ingen har heller bestridt det Nationen har avdekket i kjølvannet av bistandsgranskningen.

Kristin Hoffmann,

Stavanger, 19. januar 2003.

10 Vedlegg:

Følgende artikler er publisert i Nationen siden 23. august 2002:

Artikkel / dato

Bistandsorganisasjoner granskes for pengebruk Kan ha fått forkjørsrett Flere toppolitikere i søkelyset Bondevik helt taus Dette er Worldview Group Kjenner ikke til granskning	23. august 02
Bondevik Gull verdt for Worldview – Fordel med toppfolk i styreverv Bondevik like taus – Helt greit med granskning Penger fra private	24 august
Bondevik i søkelyset: – Problematisk og uheldig Carl I. Hagen skeptisk til samrøre	26. august
Fjørtoft fikk særbehandling i sju år WIF granskes for fjerde gang	28. august
Sa ikke hvor bistandspenger tok veien	4.septemer
Kraftig refs av Arne Fjørtoft Norad enig i kritikken	6. september
Fikk 39 millioner uten ettersyn	7. september
Må svare i Worldview-saken Innlegg, av Arne Fjørtoft: Worldview - med video eller dukketeater	11.september
Har ikke godkjent regnskap Fjørtoft tar rapportrefs på alvor	14. september
Får penger - jobber ikke	20. september 02
Arne Fjørtoft ga kritisk toppsjef sparken	11. oktober

Har vært kjent med påstander om misbruk

Broket bistandsbusiness	12. oktober
Bistands-tv krevde skyhøy betaling	17.oktober
Fra hånd til munn i storbyens slum – Riktig å bruke bistand på fjernsyn	18.oktober
Knusende kritikk av Norads bistandsrutiner Departementet medgir regelbrudd	28.oktober
Regnskapet ikke bestått	12. november
Bondevik skaffe Fjørtoft penger til hotellprosjekt – Ukjent med formålet	15.november
Arnstad vil ha oppvask	16. november
NRK-mann lager Fjørtoft-hyllest Mer møkk enn myrra om Jørgensen	23. november
Hemmelig kontakt om WIF Mer hysj-hysj om Fjørtoft i Norad	7. desember
Kritisk for Fjørtofts WIF	10. desember
Frykter for fredsprosessen	12.desember
Ektefellen til ambassadøren i Sri Lanka: Laget dataprogram for WIF	13. desember
Politikere reagerer på behandling av WIF-rapport: Ferdig, men foreløpig hemmelig	16.desember
Hagen krever utlevering	18. desember
Riksrevisjonen underrettet	8. januar